

УДК 005.934:330.14:336.745

Акімова Людмила Миколаївна,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і природокористування, Національний університет водного господарства та природокористування, 33000, м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75, тел.: (067) 362 23 91, e-mail: l_akimova@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2747-2775

Акімова Людмила Николаевна,
кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов и природопользования, Национальный университет водного хозяйства и природопользования, 33000, г. Ровно, ул. Алексея Новака, 75, тел.: (067) 362 23 91, e-mail: l_akimova@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2747-2775

Akimova Lyudmila Nikolaevna,
PhD of economic science, assistant professor, assistant professor of the Department of finance and environmental sciences, National University of Water and Environment, 33000, m. Rivne, Str. Aleksy Novak 75, tel.: (067) 362 23 91, e-mail: l_akimova@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2747-2775

Лисачок Алла Василівна,
студентка 5-го курсу, Національний університет водного господарства та природокористування, 33000, м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75, тел.: (097) 511 18 20, e-mail: lysachok96@ukr.net

ORCID: 0000-0002-5716-487X

Лисачок Алла Васильевна,
студентка 5-го курса, Национального университета водного хозяйства и природопользования, 33000, г. Ровно, ул. Алексея Новака, 75, тел.: (097) 511 18 20, e-mail: lysachok96@ukr.net

ORCID: 0000-0002-5716-487X

Lysachok Alla Vasilievna,
5th year student, National University of Water and Environment, 33000, Rivne, Str. Aleksy Novak, 75, tel.: (097) 511 18 20, e-mail: lysachok96@ukr.net

ORCID: 0000-0002-5716-487X

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. Проаналізовано думки різних вчених щодо понять “економічна безпека”, “фінансова безпека”, “фінансово-економічна безпека”, визначено роль державних органів у формуванні захисту суб'єктів господарювання від різних загроз, схарактеризовано законодавчі та нормативно-правові акти як правової основи державного регулювання, розглянуто як впливають окремі напрями, методи та інструменти державного регулювання економіки на об'єкти управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання — параметри їх фінансово-економічної діяльності, розроблені рекомендації щодо підвищення ефективності державного регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Ключові слова: економічна безпека, фінансова безпека, фінансово-економічна безпека, методи прямого державного регулювання, методи непрямого державного регулювання.

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Аннотация. Проанализированы мнения различных ученых относительно понятий “экономическая безопасность”, “финансовая безопасность”, “финансово-экономическая безопасность”, определена роль государственных органов в формировании защиты субъектов хозяйствования от различных угроз, охарактеризованы законодательные и нормативно-правовые акты как правовой основы государственного регулирования, рассмотрено как влияют отдельные направления, методы и инструменты государственного регулирования экономики на объекты управления финансово-экономической безопасностью субъектов хозяйствования — параметры их финансово-экономической деятельности, разработаны рекомендации по повышению эффективности государственного регулирования финансово-экономической безопасности субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: экономическая безопасность, финансовая безопасность, финансово-экономическая безопасность, методы прямого государственного регулирования, методы косвенного государственного регулирования.

STATE REGULATION OF FINANCIAL AND ECONOMIC SAFETY OF SUBJECTS OF ECONOMIC ACTIVITY

Abstract. Scientists analyzed different opinions on the concepts of “economic security”, “financial security”, “financial and economic security,” defined role of government in shaping defense entities from various threats described laws and regulations as the legal basis for state regulation, the influence of certain

directions, methods and instruments of state regulation of the economy on objects of management of financial and economic security of economic entities – the parameters of their financial and economic effect. The recommendations for improving the efficiency of state regulation of financial and economic security of economic entities have been developed.

Keywords: economic security, financial security, financial and economic security, methods of direct state regulation, methods of indirect state regulation.

Постановка проблеми. У сучасних ринкових умовах саме підприємство, установа чи організація відіграють важливу роль у створенні позитивного соціально-економічного розвитку країни. Зокрема, саме забезпечення фінансово-економічної безпеки дає змогу даним суб'єктам господарювання не лише вижити в теперішніх кризових реаліях, а й одержати та максимізувати прибутки як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Рівень фінансово-економічної безпеки залежить насамперед від ефективності процесів управління на підприємстві, покликаних уникнути загроз та ризиків. Але в реаліях сьогоднішнього керівництва важко контролювати рівень фінансово-економічної безпеки наодинці, тому в цьому безпосередньо допомагає держава.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансово-економічна безпека одна з найважливіших тем, що знаходить відображення в працях таких вітчизняних науковців, як О. Баранецька, О. Барановський, О. Бондаренко, Ю. Васіна, В. Васюренко, Л. Герасименко, С. Дзюбик, Т. Желюк, Я. Зволяк, В. Карковська, О. Користін, В. Мартинюк, О. Марченко, А. Мельник, І. Мойсеєнко, С. Онишко, О. Орлик, Н. Подольчак, Т. Попович, Т. Поснова, О. Ривак, Н. Синю-

гіна, Г. Старостенко, В. Сухецький, В. Федосова, С. Юрій та ін.

Мета статті – розкрити сутність таких понять, як “економічна безпека”, “фінансова безпека”, “фінансово-економічна безпека”; дослідити роль державних органів у формуванні захисту суб'єктів господарювання від різних загроз; схарактеризувати головні напрями впливу держави на фінансово-економічну безпеку підприємств; розглянути методи державного регулювання господарської діяльності та правову основу державного регулювання; окреслити вплив окремих напрямів, методів та інструментів державного регулювання економіки на об'єкти управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання; розробити рекомендації щодо підвищення ефективності державного регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. Держава здійснює безпосередній вплив на рівень фінансово-економічної безпеки підприємств, установ, організацій, формуючи при цьому організаційні, економічні та правові умови їхньої діяльності, їхнє інституційне середовище. Значення держави полягає у створенні відповідних умов для забезпечення фі-

нансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання. Для кращого розуміння цього питання доцільно надати дефініцію поняттям “економічна безпека”, “фінансова безпека” та “фінансово-економічна безпека”. В економічній літературі відсутнє єдине визначення поняття “економічна безпека”.

На думку С. Дзюбик та О. Ривак, економічна безпека держави — це такий стан економіки та інститутів влади, за якого забезпечується гарантований захист національних інтересів, гармонійний, соціально орієнтований розвиток країни у цілому, достатній економічний та оборонний потенціал навіть за найнесприятливіших варіантів розвитку внутрішніх та зовнішніх процесів [1].

Однак О. Користін вважає, що економічну безпеку варто трактувати як забезпечення здатності до виживання країни у випадку стихійних та екологічних лих або за умов національних і світових економічних катастроф [2].

Г. Старостенко, С. Онишко та Т. Поснова стверджують, що економічна безпека — це складна багатфакторна динамічна система, що виражається в її масштабах, структурі й технічному рівні, за яких вона здатна створювати матеріальні та фінансові ресурси, що є достатніми, по-перше, для захисту національних інтересів у внутрішньополітичній, міжнародній, інформаційній, екологічній сферах, у сфері здоров'я людей, захисту від тероризму, корупції тощо, а по-друге, для забезпечення рівня та якості життя населення, що гарантує можливість підтримки соціального миру та суспільної стабільності, а також

створює умови для економічного зростання [3].

Погоджуємося з більшістю дослідників, що економічна безпека сприяє створенню надійної та забезпеченої всіма необхідними засобами держави, захищеності національно-державних інтересів у сфері економіки. Однією з найважливіших складових економічної безпеки є фінансова безпека, без якої практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою. У цьому контексті, вважають С. Юрій та В. Федосов, фінансова безпека — це захищеність фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин; певний рівень незалежності, стабільності й стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, що становлять загрозу фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання [4].

Зокрема, в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України № 1277 від 29.10.2013 р. зазначено, що фінансова безпека — це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни [5].

У працях науковець В. Мартинюк зазначає своє трактування фінансової безпеки як важливої складової економічної безпеки, що має прояв

на усіх рівнях фінансових відносин (мікро-, мезо-, макро-, мегаекономічний рівні), й спрямована на захист життєво важливих фінансово-економічних інтересів особистості, домогосподарства, підприємства, організації, установи, галузі господарського комплексу, підсистем національної економіки, регіону, держави, економічної системи на рівні світового господарства через дослідження джерел зародження можливих небезпек і потенційних загроз, та вжиття необхідних цільових заходів щодо нейтралізації дестабілізуючих чинників й мінімізації/елімінації ендегенних й екзогенних загроз з метою досягнення фінансової незалежності, стабільності, забезпечення збалансованого розвитку фіскальної сфери, банківського та небанківського фінансового секторів, ефективного здійснення митної справи, реалізації обґрунтованих грошово-кредитної, антиінфляційної та валютної політики, здійснення виваженої боргової політики, поліпшення інвестиційного клімату, зміцнення фінансового потенціалу реального сектору економіки, суб'єктів господарювання, домашніх господарств [6].

Зазначимо, що до наукового обігу ввійшло поняття фінансово-економічної безпеки підприємства, яке підкреслює взаємозалежність його економічної та фінансової діяльності. Фінансово-економічна безпека розглядається як такий фінансово-економічний стан, який сприяє забезпеченню захищеності його фінансово-економічних інтересів від негативних чинників внутрішнього і зовнішнього середовища та створення необхідних фінансово-економіч-

них умов для безперервної успішної діяльності та стійкого розвитку підприємства [7, с. 15].

На думку О. Бондаренко, фінансово-економічна безпека — це результат комплексу складових, орієнтованих на усунення фінансово-економічних загроз функціонування та розвитку підприємства і забезпечення його фінансової стійкості й незалежності, високої конкурентоспроможності технологічного потенціалу, оптимальності та ефективності організаційної структури, правового захисту діяльності, захисту інформаційного середовища, комерційної таємниці, безпеки персоналу, капіталу, майна та комерційних інтересів [8].

Н. Подольчак та В. Карковська зазначають, що під фінансово-економічною безпекою підприємства необхідно розуміти захищеність потенціалу підприємства у різних сферах діяльності від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення [9, с. 5]. Кожне з цих визначень має право на існування, оскільки кожне з них характеризує фінансово-економічну безпеку як певний стан захищеності фінансово-економічних інтересів, потенціалу підприємства, комерційної таємниці від фінансово-економічних загроз та створює належні фінансово-економічні умови для його відтворення.

У сучасних умовах розвитку економіки на нормальне функціонування підприємницьких структур впливають багато чинників, зокрема інфляція, безробіття, нестабільність курсу національної валюти, порушення рівноваги між сукупним по-

питом і сукупною пропозицією, війна на Сході, анексія Криму та інші чинники. У цих умовах виникає потреба в активізації ролі держави у забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємництва. Головна роль державних органів у формуванні захисту суб'єктів господарювання від різних загроз їхній фінансово-економічній безпеці наведена у таблиці.

Головними напрямками впливу держави на фінансово-економічну безпеку підприємств є регулювання:

- формування інформаційного забезпечення управління фінансо-

во-економічною безпекою підприємства (затвердження національних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності підприємства);

- грошового обігу і форм розрахунків;
- кредитних операцій;
- валютне;
- інвестиційних операцій;
- страхування;
- процедури банкрутства та ліквідації підприємства, порядку і форм санації;
- захисту комерційної таємниці та об'єктів інтелектуальної власності;

Роль державних органів у формуванні захисту суб'єктів господарювання від різних загроз¹

Назва безпеки	Сутність	Напрямок
Майнова безпека	Формування правової захищеності підприємництва	Захист прав власності, правове врегулювання господарських відносин
Ринкова безпека	Запобігання утворенню монополій та зловживання монопольним становищем	Боротьба з недобросовісною конкуренцією, контроль цін
Фінансова безпека	Забезпеченість стабільності національної грошової одиниці, ефективне функціонування фінансових ринків: кредитного, фондового, страхового та ін.; запобігання спекуляціям на ринку цінних паперів	Захист прав інвесторів, регламентації процедур банкрутства, відновлення платоспроможності та санації, державна фінансова підтримка підприємства тощо
Інтелектуальна та інформаційна безпека	Нормативно-правове регулювання охорони інтелектуальної власності та захист комерційної таємниці	Захист авторського права та патентного прав, промислових, товарних знаків фірмових найменувань і комерційних позначень
Безпека зовнішньоекономічної діяльності	Державна підтримка експорту, захист національного товаровиробника від іноземної конкуренції, запобігання коливанню валютних курсів	Забезпечення конкурентоспроможності продукції, забезпечення погашення боргових зобов'язань з іноземними контрагентами
Кадрова безпека	Забезпечення стабільного функціонування підприємства незалежно від людських суб'єктивних або об'єктивних факторів	Контроль якості освітніх послуг, зокрема у вищій освіті, нормативно-правове забезпечення трудової діяльності

¹ Джерело: складено автором на основі джерел [7; 10–13].

- форм і методів конкурентної боротьби [7, с. 51].

Слід зазначити, що з метою державного регулювання господарської діяльності установ, підприємств, організацій використовують методи, які наведені на рис. 1.

З рис. 1 ми можемо побачити, що методи прямого регулювання використовують з метою безпосереднього втручання держави в економічні процеси та економічну діяльність суб'єктів. Такий вплив передбачає здійснення заходів із застосуванням інструментів адміністративного регулювання та використання бюджету в частині державних асигнувань. Водночас методи непрямого регулювання використовують з метою формування сприятливого економічного

середовища, яке змушує суб'єктів ринкової економіки діяти в потрібному для держави напрямі. Крім того існує опосередковане регулювання — це вплив держави на економічні інтереси інструментами фінансово-бюджетної, грошово-кредитної, цінової, інвестиційної та іншої політики [14, с. 214].

Правову основу державного регулювання фінансово-економічної діяльності суб'єктів господарювання здійснюють на підставі законодавчих та фінансово-правових актів, серед яких:

- Конституція України;
- кодекси України (Цивільний, Кримінальний, Господарський);
- Закони України (“Про інвестиційну діяльність”, “Про зовніш-

Прямі (адміністративні)	Непрямі (економічні)
<ul style="list-style-type: none">•Державне цільове фінансування;•Встановлення нормативних вимог до якості та сертифікації технологій і продукції;•Встановлення квот на виробництво, ввезення та вивезення продукції;•Проведення державної експертизи та встановлення державних стандартів;•Визначення стратегічних цілей розвитку економіки тощо.	<ul style="list-style-type: none">•Встановлення системи податків, пільг в оподаткування, диференціювання податків;•Надання пільг у кредитуванні.•Регулювання валютного курсу національної грошової одиниці;•Митне регулювання експорту та імпорту;•Встановлення валютних курсів та умов обміну валют тощо.

Рис. 1. Методи державного регулювання господарської діяльності²

² Джерело: складено автором на основі джерела [14].

ньюекономічну діяльність”, “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, “Про інформацію” тощо);

- методичні рекомендації (“Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування”);

- Постанови (НБУ, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України);

- Укази Президента.

Конституція України — регулює відносини у сфері господарювання, зокрема, відповідно до ст. 18 зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальноновизнаними принципами і нормами міжнародного права. Варто також зауважити, що в ст. 42 даного Закону зазначено, що кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються Законом [15].

Цивільним кодексом України (далі — ЦКУ) регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. Саме в ст. 53 Закону зазначено, що право на здійснення підприємницької діяльності, яку не заборонено законом, має фізична

особа з повною цивільною дієздатністю. У ст. 276 ЦКУ зазначено, що орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, фізична особа або юридична особа, рішеннями, діями або бездіяльністю яких порушено особисте немайнове право фізичної особи, зобов’язані вчинити необхідні дії для його негайного поновлення [16].

Згідно з Кримінальним кодексом України здійснюється правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам. У ст. 200 зазначено, що підrobка документів на переказ, платіжних карток чи інших засобів доступу до банківських рахунків, електронних грошей, придбання, зберігання, перевезення, пересилання з метою збуту підrobлених документів на переказ, платіжних карток або їх використання чи збут, а також неправомірний випуск або використання електронних грошей — карається штрафом від трьох до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [17].

Стаття 1 Господарського кодексу України (далі — ГКУ) визначає основні засади господарювання та регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійсненні господарської діяльності між суб’єктами господарювання, а також між цими суб’єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання. Відповідно до ст. 20

ГКУ держава забезпечує захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів. Кожний суб'єкт господарювання та споживач має право на захист своїх прав і законних інтересів. У ст. 329 зазначено, що держава гарантує суб'єктам інноваційної діяльності охорону та захист прав інтелектуальної власності, захист від недобросовісної конкуренції у сфері інноваційної діяльності [18].

Закон України “Про інвестиційну діяльність” спрямований на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування економіки України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції. У ст. 19 цього Закону держава гарантує захист інвестицій незалежно від форм власності, а також іноземних інвестицій. Захист інвестицій забезпечується законодавством та міжнародними договорами України [19].

Крім того, відповідно до ст. 8 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності має забезпечувати створення рівних можливостей для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності розвивати всі види підприємницької діяльності незалежно від форм власності та всі напрями використання доходів і здійснення інвестицій [20].

У ст. 31 Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” зазначено, що несанкціоноване розголошення інформації з обмеженим доступом тягне відповідальність від-

повідно до законів, крім випадків, коли таке розголошення необхідне для запобігання легалізації грошей, набутих злочинним шляхом, або контролюючим органам для забезпечення контролю за додержанням платниками податків податкового та валютного законодавства [21].

Законом України “Про інформацію” у ст. 21 зазначається, що конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених Законом [22].

Вплив окремих напрямів, методів та інструментів державного регулювання економіки на об'єкти управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання (параметри їхньої фінансово-економічної діяльності) представлено на рис. 2.

Отже, основними засобами регулюючого впливу держави на фінансово-економічну безпеку суб'єктів господарювання є:

- надання податкових пільг, державних дотацій;
- проведення цінової, грошово-кредитної політики НБУ;
- здійснення пільгового кредитування та правового регулювання виконання господарських договорів;
- запровадження заходів щодо захисту від зовнішньої конкуренції та запобігання банкрутства;
- державне регулювання грошового обігу, форм розрахунків, інвес-

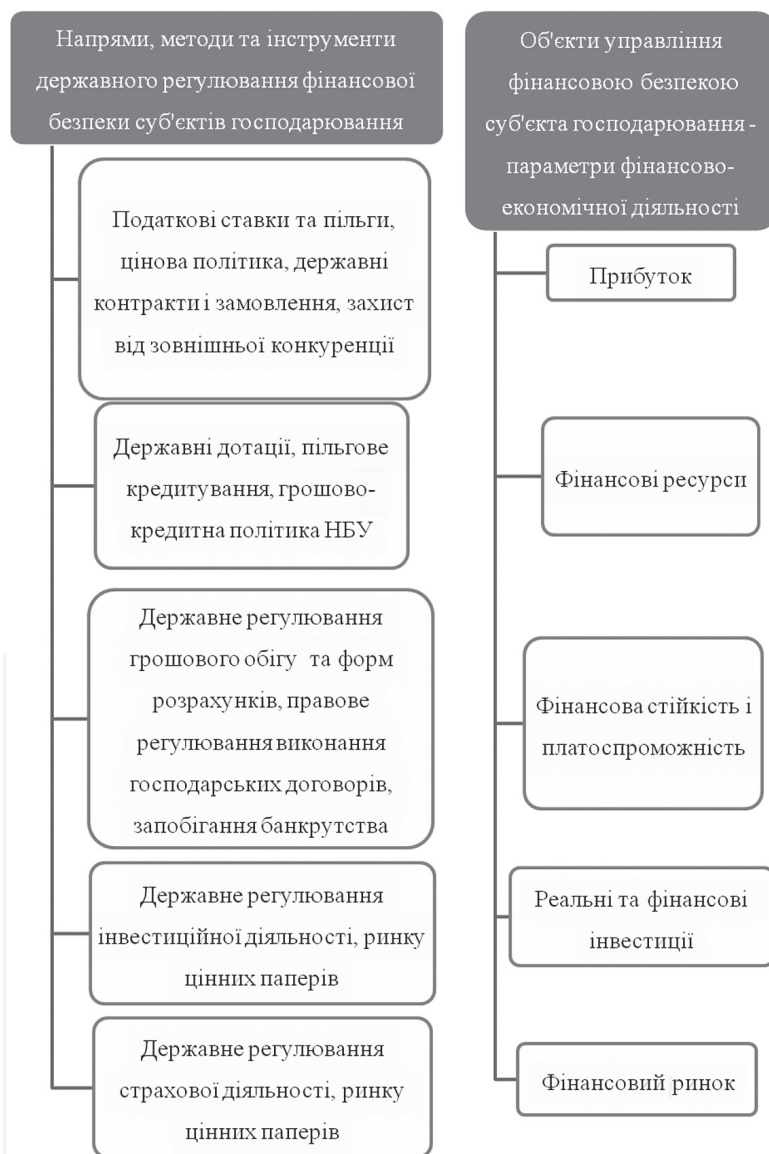

Рис. 2. Державне регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання

тиційної та страхової діяльності, ринку цінних паперів;

- контроль за наданням державних контрактів і виконанням замовлень.

Висновки. Зазначимо, що для ефективного державного регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання в Україні

прийнято ряд законодавчих та фінансово-правових актів, які регулюють господарську діяльність підприємства, але в сучасних умовах розвитку економіки цього недостатньо, необхідно: запроваджувати моніторинг рівня економічної безпеки та її складових, зокрема фінансової безпеки;

сприяти підвищенню рентабельності активів та конкурентоспроможності підприємств; впровадження на підприємствах всіх форм власності міжнародних систем управління якістю; управління інституційними характеристиками безпеки в межах юридичних відносин із контрагентами; реєстрація документів, прав власності. На наш погляд, при врахуванні даних рекомендацій державне регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання буде здійснюватись ефективніше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Дзюбик С.* Основи економічної теорії: навч. посіб. [Електронний ресурс]. — 3-тє вид., переробл. та допов. / С. Дзюбик, О. Ривак. — К., 2014. — Режим доступу: http://pidruchniki.com/14210923/politekonomiya/ekonomichna_bezpeka_derzhavi.
2. *Користін О.* Економічна безпека: навч. посіб. [Електронний ресурс] / О. Користін, О. Барановський, Л. Герасименко та ін.; за ред. О. Джужі. — К. : Алерта; КНТ; Центр учбової л-ри, 2010. — Режим доступу: http://libfree.com/101560472_ekonomikateoretichni_zasadi_ekonomichnoyi_bezpeki.html#127
3. *Старостенко Г.* Національна економіка: навч. посіб. — [Електронний ресурс] / Г. Старостенко, С. Онишко, Т. Поснова. — К. : Ліра-К, 2011. — Режим доступу: http://pidruchniki.com/1344061444697/ekonomika/natsionalna_ekonomika_ekonomichna_bezpeka
4. *Юрій С.* Фінанси: підручник [Електронний ресурс]. — 2-ге вид., переробл. і допов. / за ред. С. Юрія, В. Федосова. — К., 2012. — Режим доступу: http://pidruchniki.com/19740704/finansi/finansova_bezpeka_sutnist_mistse_sistemi_ekonomichnoyi_bezpeki
5. *Про затвердження* Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України № 1277 від 29.10.2013 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME131588.html
6. *Мартинюк В.* Фінансова безпека: навч. посіб. / В. Мартинюк, Я. Зволяк, О. Баранецька. — Тернопіль: Вектор, 2016. — 264 с.
7. *Мойсеєнко І.* Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посіб. / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко. — Львів, 2011. — 380 с.
8. *Бондаренко О.* Фінансово-економічна безпека підприємства: теоретичний та практичний аспекти [Електронний ресурс] / О. Бондаренко, В. Сухецький // Ефективна економіка. — 2014. — № 10. — Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3580>
9. *Подольчак Н.* Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навч. посіб. / Н. Подольчак, В. Карковська. — Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2014. — 268 с.
10. *Васюренко В.* Фінансова безпека зовнішньоекономічної діяльності підприємства [Електронний ресурс] / В. Васюренко, Н. Синюгіна // Вісн. Харків. нац. екон. ун-ту ім. С. Кузнеця. — 2012. — Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1325/>
11. *Матеріали* інформаційного порталу “Сіріус” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.sirius.kiev.ua/index.=1806>

12. Орлик О. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства та його основні складові / О. Орлик // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. — 2015. — № 1. — С. 222–232.
13. Офіційний сайт Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://minjust.gov.ua>
14. Мельник А. Національна економіка: навч. посіб. / А. Мельник, А. Васіна, Т. Желюк, Т. Попович. — К., 2011. — 463 с.
15. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page4>
16. Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 р. № 40–44 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
17. Кримінальний кодекс України: від 5 квітня 2001 р. № 2341–III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
18. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 р. № 436–IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
19. Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18.09.1991 р. № 47 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
20. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 р. № 29 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
21. Закон України “Про фінансові послуги та державне регулюван-
ня ринків фінансових послуг” від 12.07.2001 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
22. Закон України “Про інформацію” від 02.10.1992 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

REFERENCES

1. Dziubik S. (2014), *Osnovy ekonomichnoyi teoriiyi* [Fundamentals of Economic Theory], Kyiv, Ukraine.
2. Korystin O., Baranovsky O., Gerasimenko L. (2010), *Ekonomichna bezpeka* [Economic Security], Alerta; KNT; Tsentр uchbovoyi literatury, Kyiv, Ukraine.
3. Starostenko G., Onyshko S., Posnova T. (2011), *Natsional'na ekonomika* [National Economy], Lira, Kyiv, Ukraine.
4. Yury S. (2012), *Finansy* [Finance], Kyiv, Ukraine.
5. *The Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine* (2013), “Methodical recommendations of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine “On Approval of Methodological Recommendations for Calculating the Level of Economic Security of Ukraine”, available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME131588.html (Accessed 22 October 2017).
6. Martyniuk V., Zvolnyak Y., Baranetska O. (2016), *Finansova bezpeka* [Financial security], Vector, Ternopol, Ukraine.
7. Moysenko I. P., Marchenko O. M. (2011), *Upravlinnya finansovo-ekonomichnoyu bezpekoyu pidpryyemstva*, [Management of financial and economic security of the enterprise], LvDUVS, Lviv, Ukraine.
8. Bondarenko O., Suketsky V., “Financial and economic security of the enterprise: theoretical and practical aspects”,

- Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 10, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3580> (Accessed 4 October 2017).
9. *Podolchak N., Karkovskaya V.* (2014), *Orhanizatsiya ta upravlinnya systemoyu finansovo-ekonomichnoyi bezpeky*, [Organization and management of the system of financial and economic security], Vydavnytstvo Lviv-s'koyi politekhniki, Lviv, Ukraine.
 10. *Vasyurenko V., Simyugina N.* "Financial Security of the Foreign Economic Activity of the Enterprise", *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu im. S. Kuznetsya*, vol. 12, available at: <http://repository.hneu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1325/> (Accessed 4 October 2017).
 11. *Materials* of the information portal "Sirius" (2011), "News of the region", available at: <http://adm.dp.ua/OBLADM/obldp.nsf/archive/3E8?opendocument> (Accessed 4 October 2017).
 12. *Orlyk O.* (2015), "The mechanism of management of financial and economic security of the enterprise and its main components", *Finansovo-kredytna diyal'nist': problemy teoriiy ta praktyky*, vol. 1, p. 222–232.
 13. *The official site* of the Ministry of Justice of Ukraine (2017), "News of the justice", available at: <http://minjust.gov.ua> (Accessed 5 January 2016).
 14. *Melnik A., Vasina A., Zhyluk T., Popovich T.* (2011), *Natsional'na ekonomika*, [National Economy], Znannya, Kyiv, Ukraine.
 15. *Verkhovna Rada of Ukraine* (1996), "Constitution of Ukraine: adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page4> (Accessed 29 August 2017).
 16. *Verkhovna Rada of Ukraine* (2003), "Civil Code of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Accessed 22 August 2017).
 17. *Verkhovna Rada of Ukraine* (2001), "Criminal Code of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (Accessed 22 August 2017).
 18. *Verkhovna Rada of Ukraine* (2003), "Economic Code of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (Accessed 22 August 2017).
 19. *The Verkhovna Rada of Ukraine* (1991), *The Law of Ukraine "On Investment Activity"*, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (Accessed 29 August 2017).
 20. *The Verkhovna Rada of Ukraine* (1991), *The Law of Ukraine "On Foreign Economic Activity"*, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (Accessed 29 August 2017).
 21. *The Verkhovna Rada of Ukraine* (2001), *The Law of Ukraine "On Financial Services and State Regulation of Financial Services Markets"*, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (Accessed 29 August 2017).
 22. *The Verkhovna Rada of Ukraine* (1992), *The Law of Ukraine "On Information"*, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (Accessed 29 August 2017).